

Проект

ФІЛОСОФІЯ

**навчальна програма підготовки фахівця
освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”
з напрямку 0928 “Пожежна безпека”
на базі повної загальної середньої освіти**

Навчальну програму складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” за напрямом 0928 “Пожежна безпека” за спеціальністю 6.092800 “Пожежна безпека”.

Укладач: доцент кафедри соціально-економічних дисциплін, к.ф.н.,
доцент Храбров В.В.

Рецензенти: Шкода В.В. – професор кафедри соціології
Харківського Національного Університету ім.Каразіна,
доктор філософських наук, професор.
Гусаченко В.В. - доцент кафедри філософії
Харківського Національного Університету ім.Каразіна,
кандидат філософських наук, доцент.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Нормативна навчальна дисципліна «Філософія» є дисципліною гуманітарного спрямування, яка формує світоглядний і методологічний апарат, необхідний для вивчення фахових дисциплін. Курс "Філософія" є частиною циклу гуманітарних дисциплін, що несуть основне навантаження в процесі морального, естетичного та особистісного становлення студентської молоді. Курс є націленим на розвиток загальної ерудиції та філософської культури мислення, збагачення історичної пам'яті та подолання комплексу національного філософського провінціалізму.

Мета курсу - ознайомити студентів з основними досягненнями світової та вітчизняної філософської думки, розкрити сутність основних понять філософії, їх еволюцію та значення в процесі формування основних світоглядних засад особистості.

Студент, який оволодів даною дисципліною, повинен:

• Знати:

- основні поняття та теорії світової історії філософії, що мають неперехідне значення;
- найбільш важливі персоналії філософії, зміст та основну суть основних першоджерел філософії.

• Вміти:

- читати та аналізувати філософську літературу;
- написати реферат, та виступити з ним перед аудиторією;
- самостійно аргументувати свою світоглядну позицію, вести діалог, вступати в полеміку чи дискусію з приводу загальних засад життєдіяльності людини;
- аналізувати свою професійну діяльність та її результати в широкому контексті філософського бачення світу.

Вивчення дисципліни «Філософія» базується на засадах інтеграції теоретичних і практичних знань, отриманих студентами в загальноосвітніх навчальних закладах та на життєвому досвіді. Серед дисциплін, що вивчаються в інституті, “Філософія” має безпосередній зв'язок з логікою, політологією, релігієзнавством, українською та зарубіжною культурою, психологією та політекономією.

Організаційно - методичні вказівки

Навчальна програма нормативної дисципліни «Філософія» відповідає усталеним нормативним документам, рекомендованим Міністерством освіти України як навчальні програми для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Вивчення дисципліни «Філософія» проводиться на 2 курсі денної та заочної форм навчання

і передбачає читання лекцій, проведення семінарських занять, виконання студентами самостійної роботи, написання контрольних робіт. Після вивчення курсу «Філософія» студенти складають екзамен.

ПРИБЛИЗНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Найменування тем	Всього годин	Кількість аудиторних годин				Сам. робота
			всього	лекція	сем. зан.	прак зан.	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Філософія, її походження і місце в історії культури	12	8	4	4	-	4
2	Філософія стародавнього Сходу	6	4	2	2	-	2
3	Антична філософія	18	12	6	6	-	6
4	Середньовічна філософія	6	4	2	2	-	2
5	Філософія епохи Відродження	6	4	2	2	-	2
6	Філософія Нового часу	6	4	2	2	-	2
7	Філософія епохи Просвітництва	6	4	2	2	-	2
8	Німецька класична філософія	6	4	2	2	-	2
9	Марксистська філософія	6	4	2	2	-	2
10	Розвиток філософської думки в Україні	6	4	2	2	-	2
11	Розвиток філософії в Росії (XIX - поч. XX ст.)	6	4	2	2	-	2
12	Сучасна західна філософія	24	16	8	8	-	8
	Всього	108	72	36	36	-	36

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Філософія, її походження і місце в історії культури.

Історичні типи світогляду - вихідна система координат для розгляду специфіки філософії. Погляди на природу міфології. Поліфункціональність міфу, недиференційованість знань у міфі, відокремленість людини від природного та соціального оточення у міфологічній свідомості. Віра в існування надприродних сил. Подвоєння світу - специфіка релігійного світогляду.

Загальне і відмінне у філософії й в інших типах світогляду. Філософія як роздум про навколишній світ та людину, заснований на критичній силі розуму. Зв'язок філософії з особистою критичною думкою окремого суб'єкта. Специфіка "софійного" як результату філософського пізнання.

Образ і призначення філософії в очах культури. Філософські категорії - універсальні форми розгляду явищ культури. Онтологія культурних феноменів. Акселогічна, гносеологічна та методологічна функція філософії. Філософія і наука. Філософія і мистецтво. Рефлексивна функція філософії.

Народження філософії і проблема її історичних типів. Історико-філософський процес.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 19.

Тема 2. Філософія стародавнього Сходу.

Загальні риси філософії Сходу: соціально-економічні, міфологічні та релігійні передумови виникнення філософської думки, відношення до пранауки, політики та моралі.

Основні течії філософської думки у стародавньому Китаї: конфуціанство, легізм, даосизм. Філософія стародавньої Індії. Релігія і культура Ведійської епохи у Індії. Бхагаватизм, джайнізм і ранній буддизм. Філософський зміст Упанішад. Вчення про карму і сансару. Матеріалістична лінія локаятіків. Даршани: санкхья йога, ньая, вайшешика, міманса, веданта.

Місце філософських вчень стародавнього Китаю та Індії в історії світової філософії.

Рекомендована література: 1, 6, 8, 9, 19.

Тема 3. Антична філософія.

Загальна характеристика античної філософії, її походження й історичні межі. Очищення філософської думки античності від міфології, зв'язок з вченням про природу. Виникнення полісного устрою і народження раціоналістичного мислення. "Логос" як інструмент політичного життя. Різноманітність типів філософських вчень та її причини. Періодизація античної філософії.

Досократівський період: мілетська школа, Піфагор та піфагорейці, Геракліт Ефеський, елеати, атомісти стародавньої Греції.

Класична грецька філософія. Зворот софістів до людини, обґрунтування скептицизму.

Сократ, його життя та образ в історії філософії і культури. Предмет філософських роздумів Сократа. Сократичні школи. Платон, його життя і діяльність, вплив Сократа. Вчення про пізнання. Природа платонівських ідей і їх відношення до дійсності. Платон про матерію. Вчення про державу. Етика Платона.

Аристотель, специфіка його відношення до сутності і призначення філософії. Метафізика Аристотеля. Політичне та етичне вчення Аристотеля.

Елліністичний період у розвитку античної філософії, його загальна характеристика. Епікуреїзм, скептицизм та стоїцизм у Стародавніх Греції і Римі. Етика стоїків, ідеал стоїчного мудреця. Неоплатонізм - остання філософська течія античності.

Рекомендована література: 6, 9, 12, 18, 19.

Тема 4. Середньовічна філософія.

Поняття "середньовічна філософія". Своєрідність способу філософського мислення у середньовіччі. Зв'язок з релігією, екзегетика як метод, дидактизм, специфіка філософських жанрів. Періодизація середньовічної філософії.

Патристика та її історичне призначення. Роль неоплатонізму у становленні середньовічної філософії. Життя і погляди Августина Аврелія.

Виникнення і розквіт схоластики. Залежність філософії від релігії і церкви. Характеристика схоластичного методу. Тематика філософських досліджень у схоластиці. Життя і творчість Фоми Аквінського. Проблема співвідношення знання та віри, науки та релігії. Сенс життя за Ф.Аквінським.

Пізня схоластика (XIV-XV ст.). Відхід від системотворчості. Критика схоластичного методу. Номіналізм і реалізм. Номіналістична критика схоластики. Значення творчості Іоана Дунса Скота і Уільяма Оккама. Початок переоцінки культури середньовіччя.

Рекомендована література: 1, 6, 9, 12, 13, 18, 19.

Тема 5. Філософія епохи Відродження.

Характерні риси духовного стану Відродження: гуманістичний рух, зростання ролі фактору часу, ріст особистісного початку у житті міст, попит на розумову працю. Головні напрямки дії ренесансної культури: філологічна реставрація античності й історична самосвідомість епохи. Орієнтація на мистецтво, антропоцентричний характер філософії епохи Відродження.

Італійський гуманізм і його філософські засади. Ф.Петрарка, К.Салютаті, Л.Валла. Гуманізм як нова філософія, антиклерикалізм, морально-філософська орієнтація, проблема свободи волі і фортуни. Трансформація середньовічного філософствування у творчості Н. Кузанського. Гуманістична направленість філософії Роттердамського.

Рекомендована література: 1, 6, 9, 14, 18, 19.

Тема 6. Філософія Нового часу (XVII ст.).

Соціально-економічні обставини нового типу філософствування. Зміна в співвідношенні філософських знань і знань про природу. Питання методології та теорії пізнання під увагою філософії. Емпіризм і раціоналізм.

Френсіс Бекон - перший філософ Нового часу. Ідея великого відновлення наук. Розробка дослідно-індуктивного методу.

Рене Декарт - один із засновників філософії Нового часу. Предмет філософії за Декартом. Зв'язок метафізики з методом. Декартівський принцип універсального сумніву - спроба обґрунтування і організації знання. Правила філософського методу дослідження. Вчення про інтелектуальну інтуїцію. Субстанція - центральне поняття метафізики Декарта.

Розвиток англійського матеріалізму у XVII ст. Т.Гоббс - систематизатор беконівського матеріалізму. Розмежування філософії і теології. Людина - центральне поняття філософії Гоббса. Соціально-політичні погляди Гоббса. Зміщення проблематики у бік гносеології - головна своєрідність філософії Дж. Локка. Критика "природжених ідей". Матеріалістичне трактування досвіду. Розвиток Локком індивідуалістичного розуміння соціального і державного життя.

Раціоналістична лінія у розвитку філософії Нового часу. Вчення Б.Спінози про субстанцію, подолання дуалізму Декарта. Ступені пізнання. Питання свободи у Спінози.

Монади Лейбніца як субстанції. Світ монад, гармонія як внутрішній порядок монад. Раціоналізм Лейбніца, "істина факту" і "істина розуму". Загальна оцінка філософських пошуків Нового часу.

Рекомендована література: 1, 6, 9, 15, 18, 19.

Тема 7. Філософія епохи Просвітництва

Загальна характеристика XVIII ст. як епохи Просвітництва і філософії цієї доби. Поширення наукового знання, ідеї спростування метафізики як спекулятивної філософської конструкції. Боротьба з релігією і церквою. Загальний філософський фон епохи: сенсуалізм, ідея природного права, рівності людей, релігійна толерантність, проблема співвідношення необхідності і випадковості, фаталізму і свободи волі.

Давид Юм - представник англійського Просвітництва. Психологізація Юмом теорії пізнання. Агностицизм. Роль принципу асоціацій. Критика індукції. Проблема тотожності особистості. Вчення про афекти. Принцип етичного вчення. Елементи соціальної філософії. Ш.Монтеск'є. Початки філософії історії. Соціальна філософія "Духу законів". Ф.Вольтер. Матеріалістично-релігійні погляди. "Соціальний аргумент", його антиномії і його значення. Історія і "філософія історії".

Ж.-Ж.Руссо. Проблема суперечності культурно-соціального прогресу. Ж.Ламетрі. Етичні і соціально-політичні погляди Д.Дідро. Створення "Енциклопедії". Гносеологічно-методологічні погляди: єдність почуттів, розуму і досвіду. К.Гельвецій - основні інтенції його філософії та її соціальна обумовленість. П.Гольбах. Матеріалістичний субстанціалізм. Антропосоціальна філософія.

Рекомендована література: 1, 6, 9, 16, 18, 19.

Тема 8. Німецька класична філософія.

Місце німецької класичної філософії в історії філософської думки. "Коперніканський переворот" І.Канта. Людина як "громадянин двох світів". Природа і свобода. Категоричний моральний імператив. Теоретичний та практичний розум. Діяльно-творча основа буття у філософії І. Фіхте. Суб'єктивна діалектика. Філософія тотожності Ф.В. Шеллінга. Г.Гегель - філософська система і метод. Людина як суб'єкт духовної діяльності. Гегель про закономірності становлення сутності людини. Тотожність буття і свідомості. Діалектика Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л.Фейєрбаха. Людина як природна чуттєво - тілесна істота. Чуттєвість і розум. Спілкування та існування людської сутності. Любов як основа спілкування. Універсальність людини. Л.Фейєрбах і криза класичної філософії.

Рекомендована література: 1,6,9, 17,18, 19.

Тема 9. Марксистська філософія

Передумови становлення марксизму та його філософії. Соціально-практична орієнтація марксистської філософії. Філософський аналіз політичної економії. Відчужена праця і суспільство відчуженої людини.

Матеріалістичне розуміння історії. Структура суспільства і нова концепція розвитку історії. Людина як суб'єкт історії. Подолання відчуження. Категорія практики. Суспільне буття і суспільна свідомість. Поняття ідеології та перетвореної форми свідомості. Суспільний розвиток як природничо-історичний процес, його закони. Концепція матеріалістичної діалектики, її зміст. Ідея звільнення індивіду та вирішення проблеми свободи. Розвиток філософії марксизму Г.В.Плехановим, В.І.Леніним, російськими марксистами. Дослідження діалектичної методології пізнання. Вчення про державу. Вплив марксистської філософії на інші філософські доктрини.

Рекомендована література: 1, 6 ,9, 17, 19, 22.

Тема 10. Розвиток філософської думки в Україні.

Особливості формування світогляду Київської Русі. Космогонічні і космологічні погляди. Вплив антично - візантійської, західноєвропейської культури на становлення киеворуської культури. Специфіка світогляду давніх русичів, його морально - філософсько -теологічний синкретизм.

Відображення ідей рівноправності, політичної самостійності, незалежності в народній творчості мислителів - "книжників" в період формування української нації (XIV-XV ст.).

Філософсько - гуманістична думка українського Ренесансу (XV-XVII ст.).Специфіка реформації в Україні. Зародження професійної філософії.

Кієво-Могилянська академія, її вплив на філософську думку українського та інших народів(Ф.Прокопович, Г.Кониський, Г.Бужинський та ін.). Характер національної самосвідомості. Становлення Просвітництва в Україні.

Г.Сковорода, його життя та філософія. Г.Сковорода і Слобожанщина. Антитетичний метод. "Філософія серця", "Внутрішня людина", концепція "сродної праці". Пантеїзм.

Українська філософія XIX-XX ст. у контексті світової філософської думки. Проблеми людини та нації в творчості Кирило-Мефодіївського товариства. М.Костомаров про український народний характер. Т.Шевченко як філософ. Подальший розвиток "філософії серця". В.Вернадський та його погляди на феномен життя, людство, науку, ноосферу.

Філософська україністика (І.Франко, Л.Українка, П.Грабовський, М.Коцюбинський та інш.). Концепція національної еліти в історіософії В.Липинського та в політології Д.Донцова. Д.Чижевський про формування української духовності. Особливості української ментальності.

Рекомендована література: 3, 4, 5, 8, 10.

Тема 11. Розвиток філософії в Росії (XIX - поч. XX ст.).

Антропоцентризм і історіософізм російської філософської думки. Слов'янофільство та західництво(О.Киреевський, О.Хомяков, Б.Чаадаєв та інш.). Космічна утопія М.Федорова.

В.Соловйов. Філософія всеєдності (джерела, передумови, етапи еволюції). Історія як боголюдинний процес. Етичний детермінізм Соловйова. Філософська містерія свободи М.Бердяєва. Історія як творчість. Культура і цивілізація. Інтуїтивізм у гносеології. Ідеал цілісного пізнання (М.Лоський, С.Франк, О.Лосев). Ірраціоналізм Г. Шестова. Критика етичного ірраціоналізму.

Рекомендована література: 1, 6, 29, 37, 43.

Тема 12. Сучасна західна філософія .

Основні ознаки некласичних філософських вчень. Плюралізм течій сучасної філософії. Проблеми людини як один з головних напрямків їх взаємодії.

Антираціоналістична установка філософії життя. Проблема нераціонального (воля, почуття, інтуїція, несвідоме). Людина як суб'єкт водіння, світ як воля і уявлення (А.Шопенгауер). Ідея надлюдини в філософії Ф.Ніцше. Людське життя як культурно-історичний процес (В.Дільтей). Концепція еволюції органічного світу А.Бергсона.

Ідея несвідомого і психоаналіз З.Фрейда. Психоаналітична онтологія людського буття. Феноменологія несвідомого. Психоаналіз і проблема антропосоціогенезу. Неофрейдизм. Структура і архетипи колективного несвідомого в філософії Е.Фромма.

Зародження екзистенціалізму. Абсолютна ідея і людина в філософії С.К'єркегора. Проблема екзистенціальної істини.

Феномен людини в християнському еволюціонізмі (Т. де Шарден). Структурна антропологія К.Леві-Строса.

Основи феноменології Е.Гуссерля. Життєвий світ як основа суб'єктивності. Вплив феноменології на розвиток сучасної філософії. Антропологічна філософія М.Шелер про природу людини та її місце у Всесвіті. Розвиток принципів антропологічної філософії (А.Гелен, Е.Ротхаккер, Г.Плеснер).

Екзистенціалізм М. Хайдеггера, Ж. П. Сартра, А. Камю, К. Ясперса. Людина в загальній структурі буття. Сенс існування. Трансценденція. Проблема свободи. Сутність та існування.

Еволюція релігійної філософії у ХХ ст. Неотомізм. Проблема співвідношення віри, знань та цінностей. Персоналізм. Особа як унікальна суб'єктивність, шляхи її самореалізації.

Антропологічна орієнтація філософської герменевтики, прагматизму, неопозитивізму. Проблема спілкування і розуміння.

Проблема істини. Структуралізм і постструктуралізм

Рекомендована література: 1, 6, 7, 19-49.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Введение в философию. В 2 ч., М., 1989.
2. Философия. Учебное пособие для студентов вузов (отв. редактор В.П.Кохановский. Ростов - на Дону. 1995.
3. Філософія. Курс лекцій. (І.В.Бичко та інш.). Київ, 1993.
4. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. Київ, 1996.
5. Вступ до філософії. Навчально-методичний посібник. Під загальною ред. Г.І.Волинки. Київ, 1993.
6. Антология мировой философии. В 4 т. М., 1969-1972.
7. Мир философии. Книга для чтения. В 2 ч., М., 1991.
8. Читанка з історії філософії. В 6 кн. Під ред. Г.І.Волинки. Київ, 1992-1993.
9. История философии в кратком изложении. М., 1981.
10. Історія філософії в Україні. В 3 т. Київ, 1987.
11. Человек. Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. М., 1991.
12. Чанышев А.И. Курс лекций по древней и средневековой философии. М., 1991.
13. Соколов В.В. Средневековая философия. М., 1979.
14. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения, М., 1980.
15. Нарский И.С. Западно-европейская философия XVII в. М., 1974.
16. Кузнецов В.И., Мировский Б.В., Грязнов А.Ф. Западно-европейская философия XVIII в. М., 1986.
17. Нарский И.С. Западно-европейская философия XIX в. М., 1976.
18. Рассел Б. История западной философии.- Ростов-на-Дону: «Феникс», 1998.

Додаткова:

20. Философский энциклопедический словарь, М. 1983.
21. Вебер М. Избранные произведения. М., 1990.
22. Мотрошилова Н.В. Рождение и развитие философских идей. М. 1991.
23. Поппер К. Открытое общество и его враги. В 2 т. М., 1991.

24. Самосознание европейской культуры XX века. М., 1991.
25. Проблема человека в западной философии. М., 1986.
26. Сумерки богов. М., 1989.
27. Ницше Ф. Утренняя заря. Свердловск, 1991.
28. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество. М., 1990.
29. Тойнби А.Дж. Постигание истории. М., 1991.
30. Франкл В. Человек в поисках смысла. М., 1990.
31. Фрейд З. Психология бессознательного. М., 1989.
32. Швейцер А. Благоговение перед жизнью. М., 1992.
33. Шпенглер О. Закат Европы. М., 1991.
34. Юнг К.Г. Архетип и символ. М., 1991.
35. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М., 1991.
36. Культурология. XX век. Антология. М., 1995.
37. Ортега-и-Гассет. Что такое философия. М., 1991.
38. Бердяев Н.А. Философия свободы. М., 1989.
39. Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге. М., 1991.
40. Фромм Э. Душа человека. М., 1992.
41. Тейяр де Шарден. Феномен человека. М., 1987.
42. Гроф С. За пределами мозга. М., 1993.
43. Бубер М. Я и Ты. М., 1993.
44. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. М., 1991.
45. Рикер П. Конфликт интерпретаций. М., 1995.
46. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. Новочеркасск, 1994.
47. Барт Р. Избранные работы. М., 1989.
48. Гадамер Г. Актуальность прекрасного. М., 1991.
49. Шелер М. Избранные произведения. М., 1994.
50. Делез Ж. Логика смысла. 1995.

Проект

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

навчальна програма підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” з напрямку 0928 “Пожежна безпека” на базі повної загальної середньої освіти

Навчальну програму складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” за напрямом 0928 “Пожежна безпека” за спеціальністю 6.092800 “Пожежна безпека”.

Укладач: доцент кафедри соціально-економічних дисциплін, к.ф.н.,
доцент Храбров В.В.

Рецензенти: Кривуля А.М. – професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного Університету внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор.
Карпенко А.В. - доцент кафедри філософії Харківського Національного Університету ім.Каразіна, кандидат філософських наук, доцент.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Релігієзнавство” є частиною циклу гуманітарних дисциплін, усвоєння яких є необхідним для морального, етичного та естетичного розвитку студентської молоді.

Мета курсу - ознайомити студентів з основними досягненнями світової та вітчизняної релігієзнавчої думки, розкрити суть основних понять релігієзнавства, їх еволюцію та значення в процесі формування основних світоглядних засад особистості.

Програма курсу «Релігієзнавство» орієнтує студентів на опанування і використання знань, умінь і навичок, необхідних для грамотної професійної діяльності з урахуванням особливостей релігійної свідомості і відправлення свободи совісті в Україні.